Šifra kandidata:
A jelölt kódszáma:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK
TAVASZI IDŐSZAK

M 0 6 1 5 2 1 1 2 M

SOCIOLOGIJA
SZOCIOLÓGIA

Izpitna pola 2
2. feladatlap

Sreda, 7. junij 2006 / 90 minut
2006. június 7., szerda / 90 perc

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

Engedélyezett segédeszközök: a jelölt töltőtollat vagy golyóstollat hoz magával. A jelölt két értékelőlapot és két vázlatlapot is kap.

SPLOŠNA MATURA
ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI VIZSGA

Navodila kandidatu so na naslednji strani.
A jelöltnek szóló útmutató a következő oldalon olvasható.

Ta pola ima 24 strani, od tega 1 prazno.
A feladatlap terjedelme 24 oldal, ebből 1 üres.

© RIC 2006

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na prvi strani in na obrazca za ocenjevanje).

V tej izpitni poli so štirje tematski sklopi (štiri strukturirana vprašanja), od katerih si izberite **DVA**. Odgovarjajte le na vprašanja v okviru DVEH izbranih tem.

Odgovore vpisujte v prostore, ki so za to predvideni, z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom. Pred njimi jasno označite naslov tematskega sklopa, ki ste si ga izbrali, in številko vprašanja, na katero odgovarjate (npr. Metode, vprašanje št. 1). Pišite čitljivo. **Rešitev v izpitni poli ni dovoljeno zapisovati z navadnim svinčnikom.**

Število točk, ki jih lahko dobite, je navedeno ob vprašanjih v izpitni poli.

Vsako nalogo skrbno preberite in premislite. Poskušajte odgovoriti na vsa vprašanja. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

ÚTMUTATÓ A JELÖLTNEK

Figyelmesen olvassa el ezt az útmutatót! Semmit se hagyjon ki!

Ne lapozzon, és ne kezdjen a feladatok megoldásába, amíg ezt a felügyelő tanár nem engedélyezi!

Ragassza vagy írja be kódszámát (a feladatlap jobb felső sarkában levő keretbe és az értékelőlapokra)!

*Ez a feladatlap 4 témakört (négy strukturált feladatot) tartalmaz, ebből **KETTŐT** válasszon. Csak a választott KÉT témakör kérdéseire válaszoljon!*

Válaszait – töltőtollal vagy golyóstollal – az erre kijelölt helyre írja! Előttük pontosan jelölje meg a választott témakör címét és a megválaszolt kérdés számát (pl.: Módszerek, 1. kérdés).
A feladatlapra nem szabad ceruzával írni a megoldásokat.

A kérdések mellett feltüntettük az elérhető pontszámot is.

Figyelmesen olvassa el és gondolja végig a feladatokat! Mindegyik kérdésre próbáljon válaszolni!
Bízzon önmagában és képességeiben!

Eredményes munkát kívánunk.

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

1. DELO IN PROSTI ČAS
A MUNKA ÉS A SZABADIDŐ

Vir A

Brezposelnost je značilnost industrijskih družb. V tradicionalnih družbah ne obstaja, ker ne obstaja niti koncept zaposlitve.
V industrijski družbi imata zaposlenost in brezposelnost velik vpliv. Delo je potrebno zaradi zaslužka, če pa ga ni, nastane problem preživetja. Ker za ta problem ni dovolj dobrih rešitev, povzroča razmeroma veliko družbenih in individualnih problemov. Na družbeni ravni visoka brezposelnost pomeni, da človeški viri ostajajo neizkoriščeni. Brezposelni bi lahko proizvajali blago ali storitve, a za to nimajo priložnosti. Prav tako ne plačujejo davkov in potrebujejo razmeroma veliko državne oziroma socialne pomoči.

(Curry, T. et al. (1997): Sociology for the twenty-first century. Prentice-Hall, New Jersey, str. 375)

Vir B

Senat razsodišča zdravniške zbornice je imel priložnost, da se je odločal med štirimi ukrepi: kolegialnim priporočilom, javnim opominom, začasnim in trajnim odvzemom licence. Sledil je predlogu tožilca zbornice, in se odločil za izrek javnega opomina. Pri tem je upošteval, da v obravnavanem primeru ugotovljena kršitev ni bila v vzročni zvezi s smrtjo bolnice. Odbor za strokovno-medicinska vprašanja zdravniške zbornice je namreč že pred tem ugotovil, da nedopustna zakasnitev izvida ni vplivala na izid bolezni, pač pa na potek zdravljenja, saj bolnica ni prejemala dodatne imunoterapije.

(Zupanič, M. (2005): *Javni opomin celjskemu patologu.* Delo, 10. 10. 2005, str. 2)

Vir C

Kibernetske kavbojke so le eden od primerov *mass customization.* Množična proizvodnja, prilagojena posameznemu kupcu, se mnogim strokovnjakom zdi pomemben trend porabniške družbe v novem tisočletju …. Danes se zdi, da Fordovemu načelu bije zadnja ura. *Mass customization* bo v 21. stoletju tako pomembna, kot je bila v 20. stoletju množična proizvodnja.

(Die Zeit, *Samo za vas* (2003), povzeto po Delo, SP, 26. 7. 2003, str. 27)

Vprašanja:
Kérdések:

1. Opredelite brezposelnost po metodi ILO.

   Határozza meg a munkanélküliség fogalmát az ILO-módszer alapján!

   (1 točka/pont)

2. Navedite in kratko predstavite dve različni obliki brezposelnosti.

   Nevezze meg, majd röviden mutassa be a munkanélküliség két különböző fajtáját!

   (3 točke/pont)

3. Vir A predstavlja nekaj družbenih vidikov brezposelnosti. Kakšne posledice ima brezposelnost za življenje posameznika? Navedite in kratko pojasnite dve.

   Az A forrás a munkanélküliség néhány társadalmi szempontját mutatja be. Milyen következményei vannak a munkanélküliségnek az egyén életében? Kettőt nevezzen meg, majd röviden magyarázza meg őket!

   (2 točki/pont)

4. Profesije imajo svojo posebno profesionalno kulturo. Predstavite njene značilnosti. Pomagajte si z virom B.

   A professzió sajátos professzionális kultúrával rendelkezik. Mutassa be jellemzőit a B forrás segítségével!

   (2 točki/pont)

5. Poleg profesionalne etike ločujejo poklice in profesije še druge razlike. Utemeljite ločevanje med poklici in profesijami z dvema argumentoma.

   A szakmai etikán kívül más különbségek is léteznek az egyes hivatások és professziók között. Két érvvel indokolja a hivatás és a professzió elkülönítését!

   (3 točke/pont)

6. Katera tehnologija, predstavljena v viru C, naj bi v 21. stoletju prevladala v množični proizvodnji? Navedite jo in kratko predstavite dve njeni značilnosti.

   A C forrásban bemutatott technológiák közül melyik vált uralkodóvá a 21. század tömegtermelésében? Nevezze meg és röviden mutassa be ennek két jellemzőjét!

   (2,5 točke/pont)

7. Analizirajte vpliv razvoja tehnologije na poklicno in izobrazbeno strukturo zaposlenih. V analizo vključite vsaj dva vidika medsebojne povezanosti.

   Elemezze, milyen hatással van a tecnológia fejlődése a munkavállalók szakmai és képzési struktúrájára! Az elemzésben térjen ki az összefüggés legalább két aspektusára!

   (4 točke/pont)

2. DRUŽBENA MOČ IN OBLAST
TÁRSADALMI ERŐ ÉS HATALOM

Vir A

Kot je dokazoval Harold Lasswell, v vsaki družbi politika določa, »kdo dobi kaj, kdaj in kako«. Različne družbe izoblikujejo svoje lastne politične institucije, toda povsod je temelj politike boj za moč.

(Kornblum, W. (1997): Sociology in a Changing World, Harcourt Brace&Company, Orlando, str. 604)

Vir B

Komunistične režime bi tako lahko uvrstili v kategorijo enostrankarskih avtoritarnih režimov. To pa ne izključuje variacij med njimi. Tako je šlo v prvem obdobju (do Stalinove smrti) za totalitarno ureditev, ki je pomenila popoln nadzor partije nad celotno družbo ob izredno visoki stopnji represivnosti. Kasneje je prišlo do delnega zmanjšanja obsega partijskega nadzora nad družbo in represije državnih institucij nasproti tistim, ki se niso hoteli podrediti državno-partijskemu diktatu …

(Tomšič, M. (2003): Dejavniki stabilizacije demokracije v državah srednje in vzhodne Evrope, Družboslovne razprave, št. 44/2003, str. 46)

Vir C

Pluralisti dokazujejo, da se interesi vsake skupine v nekem časovnem obdobju odrazijo v vladnih odločitvah, vendar zaradi razlik v družbi ni mogoče, da bi država vsakič ustregla vsakomur. Po besedah Raymonda Arona »vladanje postane stvar kompromisa«.

(Haralambos, M., Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 516)

Vprašanja:
Kérdések:

1. V viru A je predstavljena ena od opredelitev politike. Na kratko razložite še drugo možno opredelitev politike.

   Az A forrás a politika egyik meghatározását tartalmazza. Fejtse ki röviden a politika másik lehetséges meghatározását!

   (2 točki/pont)

2. Kaj je po Webru (družbena) moč?

   Weber szerint mi a (társadalmi) erő?

   (2 točki/pont)

3. Med katerima oblikama moči navadno razlikujemo v sociologiji? Navedite ju in pojasnite razliko med njima.

   Mely két társadalmi erő közt tesz a szociológia általában különbséget? Nevezze meg ezeket, és magyarázza meg a köztük lévő különbséget!

   (4 točke/pont)

4. Razložite pojem »avtoritarni režim«, ki je omenjen v viru B. V razlago vključite štiri značilnosti.

   Magyarázza meg a B forrásban említett »önkényuralom« fogalmát! Magyarázata legalább négy jellemzőt tartalmazzon!

   (4 točke/pont)

5. Za katere politične »režime« oziroma sisteme naj bi veljale trditve pluralistov, omenjene v viru C?

   Mely politikai »rezsimekre«, illetve rendszerekre érvényesek a pluralisták C forrásban említett állításai?

   (1 točka/pont)

6. Kateri mehanizmi posameznikom in skupinam omogočajo izražanje njihovih interesov? Navedite in na kratko razložite dva.

   Mely mechanizmusok biztosítják az egyének és a csoportok számára érdekeik kinyilvánítását? Kettőt nevezzen meg, és röviden magyarázza meg őket!

   (2 točki/pont)

7. Katere teorije izrecno nasprotujejo pluralističnemu pristopu in zakaj?

   Mely elméletek ellenzik leginkább a pluralista felfogást, és miért?

   (2,5 točke/pont)

3. RELIGIJA
VALLÁS

Vir A

Na dlani je, da že v nemški besedi "Beruf "(poklic), in nemara še očitneje v angleški "calling", prizvanja religiozna predstava o nalogi, ki jo je naložil Bog...vrednotenje izpolnjevanja dolžnosti v posvetnih poklicih kot najvišje vsebine, ki jo sploh lahko priznava nravstveno samoudejanjenje....V pojmu "poklica" prihaja torej do izraza tista osrednja dogma vseh protestantskih denominacij, ki zavrača katoliško ločevanje krščanskih nravstvenih zapovedi na "praecepta" in "consilia" in ki za edino sredstvo za Bogu všečno življenje nima preseganja posvetne nravnosti z meniško askezo, marveč pozna izključno samo izpolnjevanje posvetnih dolžnosti, kakor se te porajajo iz življenjskega položaja slehernega posameznika, izpolnjevanje, ki tako dejansko postaja njegov "poklic".

(Weber, M. (1988): Protestantska etika in duh kapitalizma, ŠKUC, Ljubljana, str. 66, 72)

Vir B

Na kulturnem področju prinese modernizacija »zmanjšanje pomena magičnih in religioznih verovanj, mitov, vrednot in norm ter njihovo zamenjavo z idejami in pravili, ki jih legitimizirajo »tuzemski« ali »posvetni« argumenti in premisleki«.

(Sztompka, P. (1993): The sociology of Social Change, Blacwells, Oxford, str. 76)

Vir C

Izjave o vernosti prebivalcev Slovenije, 1968-1998

	1968	**1973**	**1978**	**1983**	**1988**	**1993**	***199***
–verni	67,8	66,4	45,3	47,7	56,3	60,8	64,7
–neverni	29,6	29,8	42,8	38,6	30,7	21,2	25,8
–neopredeljeni	2,6	10,8	11,9	13,7	13,0	15,9	9,6
v %	100	100	100	100	100	100	100
	2475	2098	2064	2067	2075	1044	1018

Obiskovalci cerkvenih obredov med prebivalci Slovenije, 1968-1998

	1968	**1973**	**1978**	**1983**	**1988**	**1993**	***199***
– redno (1x tedensko ali več)	21,7	17,7	11,8	11,0	12,4	13,0	13,9
– priložnostno (manj kot 1x tedensko)	37,2	38,5	33,8	38,4	44,3	44,1	45,8
– ne obiskujejo – drugi	41,1	43,8	54,4	50,6	43,3	38,2	40,4
v %	100	100	100	100	100	100	100
	2475	2098	2064	2067	2075	1044	1018

(Toš, N., in drugi: Podobe o cerkvi in religiji (na Slovenskem v 90-ih), FDV – IDV, Ljubljana, str. 166, 167)

Vprašanja:
Kérdések:

1. Kako je po Webrovih ugotovitvah protestantizem vplival na nastanek evropskega kapitalizma? Pomagajte si z virom A.

   Hogyan hatott Weber következtetései szerint a protestantizmus az európai kapitalizmus kialakulására? Támaszkodjon az A forrás szövegére!

   (4 točke/pont)

2. Kako sociološko imenujemo proces, ki je predstavljen v viru B? Na kratko predstavite tri značilnosti oziroma vidike tega procesa.

   Hogyan nevezzük a szociológiában a B forrásban bemutatott folyamatot? Mutassa be röviden e folyamat három jellemzőjét, illetve aspektusát!

   (4 točke/pont)

3. Opredelite verski fundamentalizem v modernih družbah.

   Határozza meg a modern társadalmak vallási fundamentalizmusát!

   (2,5 točke/pont)

4. Pojasnite razliko med krščanskim in islamskim fundamentalizmom.

   Magyarázza meg a keresztény és az iszlám fundamentalizmus különbségeit!

   (2 točki/pont)

5. Navedite enega od pojavov revitalizacije religije.

   Nevezze meg a vallás revitalizációjának egyik jelenségét!

   (1 točka/pont)

6. S pomočjo vira C ugotovite, katere trende razkrivajo longitudinalne raziskave religioznosti in obiskovanja verskih obredov v Sloveniji.

   A C forrás alapján állapítsa meg, mely trendek mutatkoznak meg Szlovéniában a vallásosság longitudinális kutatásaiban és a vallási szertartások látogatottságában?

   (2 točki/pont)

7. Ali slovenske raziskave religioznosti razkrivajo razlike v stopnji religioznosti med moškimi in ženskami in med pripadniki različnih družbenih slojev?

   Kimutatják-e a szlovén vallásosságról szóló kutatások a vallásosság fokát a nők és a férfiak, valamint a különböző társadalmi rétegekhez tartozók között?

   (2 točki/pont)

4. ŠOLA
AZ ISKOLA

Vir A

V mnogih izobraževalnih institucijah pa vladajo rituali, pravila, predpisi in disciplinski sistemi, ki javno deklariranim, znanstveno- in demokratično-političnim izobraževalnim ciljem bolj ali manj nasprotujejo ... Prisotno je stalno poudarjanje hierarhije in razlik med učitelji in učenci, poenotenje določenih pozdravnih ritualov in uresničevanje predpisov glede oblačenja itd. Vse te norme so deloma sprte z načeli strpnosti, kulturne in jezikovne raznolikosti, socialne in spolne egalitarnosti.

(Wakounig, V. (2004): Skriti kurikulum - senca javnega kurikuluma, Sodobna pedagogika 2/2004, str. 9)

Vir B

Jezik je tudi ključ do učnega uspeha otroka. Od obvladovanja jezika večine je zelo odvisna prihodnost otrokovega razvoja, njegovega šolskega dela in uveljavljanja v širšem prostoru. Brez dobro osvojenega jezika ni mogoče vzpostaviti sporazumevanja, brez tega pa ni možna niti participacija. Zato ni vseeno, ali je otrokovo družinsko okolje revno, ali se uporablja le narečje, jezik manjšine, ali pa se v družini govori v »šolskem« (knjižnem) jeziku.

(Resman, M. (2003): Interkulturna vzgoja in svetovanje, Sodobna pedagogika 1/2003, str.66)

Vprašanja:
Kérdések:

1. Opredelite pojem šole.

   Határozza meg az iskola fogalmát!

   (2 točki/pont)

2. Kdaj pride do ekspanzije šolstva in katere družbene okoliščine jo omogočijo? Navedite in na kratko pojasnite dve družbeni okoliščini.

   Mikor következik be az oktatás expanziója, és mely társadalmi körülmények teszik ezt lehetővé? Nevezzen meg és röviden magyarázzon meg két társadalmi körülményt!

   (3,5 točke/pont)

3. Pojasnite pojem šolski kurikulum ter poimenujte in izpostavite razliko med dvema oblikama kurikuluma, ki sta značilni za šolo. Pomagajte si z virom A.

   Magyarázza meg az iskolai tanterv fogalmát, nevezze meg és emelje ki az iskolai tanterv két típusa közti különbséget! Támaszkodjon az A forrás szövegére!

   (4 točke/pont)

4. Pojasnite, kako različna družinska okolja (slojevska pripadnost) vplivajo na različne jezikovne sposobnosti otroka in s tem na uspešnost v šoli. Pomagajte si z virom B.

   Magyarázza meg, hogyan hat a különböző társadalmi környezet (a társadalmi rétegekhez tartozás) a gyerek nyelvi készségeire és ezzel az iskolai sikerességére! Támaszkodjon a B forrás szövegére!

   (3 točke/pont)

5. Vir B govori o pomenu družinskega okolja (slojevske pripadnosti) za šolsko uspešnost. Navedite še dve determinanti pripisanega družbenega statusa, ki vplivata na uspešnost v šoli in eno na kratko pojasnite.

   A B forrás arról szól, milyen szerepe van a társadalmi környezetnek (a társadalmi rétegekhez tartozásnak) az iskolai sikerességben. Nevezze meg az öröklött társadalmi státusz még két meghatározóját, amelyek hatással vannak az iskolai sikerességre! Az egyiket röviden magyarázza is meg!

   (2 točki/pont)

6. Pojasnite protislovnost družbene vloge šole.

Magyarázza meg az oktatás társadalmi szerepének ellentmondásait!

(3 točke/pont)

PRAZNA STRAN
ÜRES OLDAL